

واقع‌انگاری فضای مجازی (تحلیلی فلسفی از واقعیت مجازی با تأکید بر مبانی حکمت متعالیه)

مهدی گنجور^(۱)

چکیده

«فضای مجازی» را بلحاظ هستی‌شناختی باید ساحتی از واقعیت اصیل و منشأ اثر دانست که با رشد فراگیر خود، تأثیراتی عمیق بر شئون زندگی انسان مدرن گذاشته است. پرداختن به ابعاد وجودشناختی این ساحت از واقعیت، از چند وجه اهمیت دارد؛ هم از این حیث که بخش مهمی از حیات انسان و جهان امروز، متشکل از مظاهر متنوع فضای مجازی است و هم بدان لحاظ که حضور این پدیده، زوایای مختلف اندیشه و رفتار آدمی را تحت تأثیر قرار داده و شیوه‌نویسی از زندگی را برای انسان معاصر و نسل بعدی او رقم زده است. نوشتار حاضر، ضمن بررسی وجودشناختی و ارائه تحلیل متافیزیکی از فضای مجازی، با تکیه بر اثربخشی آن بر سرشت و سرنوشت انسان، به اثبات عقلانی این مدعا پرداخته که «فضای مجازی، امری واقعی و برخوردار از عینیت و واقعیت است». سپس به اقتضای قاعده منطقی «تعرّف الأشياء بأَسماءِها»، با تبیین و تأکید بر آثار و لوازم عینی فضای مجازی،

زوایایی از ماهیت این واقعیت مرموز و پیچیده را بکمک مبانی صدرایی، نمایان ساخته است. «واقع‌انگاری فضای مجازی»، می‌تواند این اندیشه را به ذهن متبادر نماید که واقعیت مجازی با نحوهایی از وجود – که در فلسفه اسلامی با عنوان «عالم مثال» یا «عالم صور مقداری» مطرح شده – مماثلت و مشابهت دارد، زیرا صرف‌نظر از تفاوت و تباین این دو پدیده، بنیاد واقعیت مجازی نیز بر اعداد و صورتهای مقداری استوار است و در این ساحت از هستی – همچون عالم مثال – خبری از حضور ماده نیست، هرچند آثار و لوازم وجودی ماده در آن یافت می‌شود. کمترین دستاورد فلسفی تتبع در واقعیت مجازی اینست که با نمایاندن ساحتی از هستی – مشتمل بر صورتهای غیرمادی و لطیف – انسان معاصر را مستعد ادراک و تجربه «حقایق مجرد» و آماده پذیرش امور قدسی، انتزاعی و غیرملموس می‌کند.

کلیدواژگان: فضای مجازی، تکنولوژی، واقعیت مجازی، عالم مثال، حکمت متعالیه.

(۱). دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران؛ m.ganjvar@ltr.ui.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱/۱۴ تاریخ تأیید: ۱۴۰۰/۴/۱۹ نوع مقاله: پژوهشی

DOR: 20.1001.1.15600874.1400.27.1.5.1